

KAMBJAST STOCKHOLMI JA FRÖSÖNI SAARELE

Nüüd siis võib veidi pidulikumana ja kõvema häälega öelda: **Kambja maakoolil on suhted Rootsi Üstbergsskolaniga.** Kambja koolijuht ja Forseliuse Seltsi abiesimees Madis Linnamägi oli ligi 5 aastat asja ajanud ja ühe eeskuju andva Põhjamaa kooliga sidemeid soovinud. Nüüd on nad olemas.

Kolm õpetajat on Rootsist tagasi. Eda Tamm, Mare Mõisa ja Madis Linnamägi vaatasid Östersundi kommunikoolides ringi ning võtsid osa sealse õpetajate ametiühingu seminarist. Neilt oodati esinemist kolmel teemal: mida tähendab olla õpetaja Eestis, ametiühingud kommunistlikus süsteemis ja plaanid-lootused tulevikus.

Loomulikult ei esinetud ainult enda, Kambja näite varal. Eesti praegune olukord ja tuleviku tahtmised olid üldistatud, oma ala kõvemate meeste ideedega enne tutvutud.

Meil siin on liikunud kuulused, et Rootsi kool on liiga vabameelne, et Rootsi ühiskond on ise sellega hädas. Vestluskaaslased Madis Linnamägi ja Eda Tamm, kes Rootsimaale kaheksat kooli, sh. kaht gümnaasiumi külastasid, ütlesid, et nemad küll mingeid erilisi «ilminguid» ei märganud.

MILLINE ON ROOTSI KOOL?

Kõigepealt — kooliruumi korraldus on väga hea, õpetajaid ja õpilasi arvestav. Näiteks õpetajate infoplokk. Igal õpetajal on seal oma laud ja kapp. Kohe hommikul saab igaüks tutvuda värske postiga. Rootsi õpetaja valmistub järgmise päeva tundideks koolis. Nn. õpetajate poole peal on köök, kus saab endale kohvi teha ja kaasa võetud võileibu süüa. Koolis on ka söökla. Puhkenurgas on pehme mööbel, lilled. Nagu asjalik ja mugav korter.

Igale õppeainele on koolimajas omaette meetodikaruumid, kus on saadaval igaüks materjali, diferentseeritud entsüklopeediaid, värskeid andmeid arengumaade kohta. Õpetaja ei käi siin ainult ükski, vaid tuleb koos õpilastega mingit teemat uurima. On olemas paljundusaparaat, millega õpetaja saab teha tunniks või kodutööks vajalikke äratõbeid.

Igal koolil on oma raal, kooliaja. See sisaldab kõiki andmeid kooli kohta. Igaks õppeaastaks annab nii suur kui väike kool välja oma teatmiku.

MILLISED ON ROOTSI LASTE ÕPIKUD?

Vestluskaaslased väitsid: väga elulähedased. Minakesked. Mitte abstraktsed ja poliitiseeritud nagu meil. Neis on toodud faktid ja situatsioonid. Neid on huvitav lugeda.

Näiteks õppetükk: Mina olen Sotimaalt, või: Mina olen Ameerikast. Muuseas, õpikute valik on vaba. On olemas ka konkureerivad õpikud. Aineõpetajad ise koostavad neid, et oleks elu- ja koolilähedane: sõidavad mööda ilma, vaatlevad, võrdlevad.

Kambja õpetajad said sirvida Eestist pärit Kalju Luksepa koostatud bioloogiaõpikut. Huvitav lugeda olnud ka kodanikuõpetust: tarbimine, tööturg, toitlustus, massikommunikatsioon, avalik arvamus, majandusgeograafia, rahvusvaheline poliitika...

Põhiline võõrkeel Rootsis on inglise keel. Õpilased saavad seda laialt kasutada. Suviti sõidavad mööda Euroopat, käivad endale raha teenimas.

Eda Tamm meenutab, kui osavalt läks õpetaja inglise keele tunnis tema kui külalise sõnavõtu ja esinemise peale üle. Lindilt lasti laulu, mille teksti õpetaja oli samas paljundanud ja kus tunnis võetud sõnad sees.

Huvitav oli kuulda, kuidas antakse Rootsi koolis koduseid ülesandeid. Õpetaja annab lehtedele paljundatud nädala- või päevaülesanded õpilasele kätte. Need on tal kõik mapid vahel koos. **Päevikuid Rootsi algastme klassides pole.** Need ilmuvad alles 7. klassis. Igal õpilasel on koolis metallkapp, kuhu ta jätab oma õpikud ja rõivad. Tundus, et üldiselt on õppimisvabadus suur. Aga on olemas iseteadvus. Õpitakse endale. Haridus maksab elus.

Muuseas, **hindeid pannakse õpilastele alles vanemas astmes, alates 8. klassist.** Seni antakse õpilasele edasipüüdlikkuse kohta vaid **hinnanguid.** Õpetajatel, eriti koolipsühholoogidel, on tihe side vanematega. Tihti kogunetakse kooli saali, kus õpetajad ja vanemad kokku saavad. Kohal on ka õpilased ise — info olukorra kohta antakse kõigi asjaosaliste juuresolekul.

MISSUGUSED ON ROOTSI ÕPILASE TÕÜVAHENDID, KOOLIVORM JA KOOLIKOTT?

Töövahendid on rõõmsavärvilised, praktilised ja otstarbekad. Näiteks igal klassil on oma pliitsiteritaja. On arvestatud eriprogramme. Näiteks puuetega lastel, kel käelihased nõrgad, on eripliitsid. Rootsis õpib teatud tasemel puuetega lapsi koos tervetega.

Omaette teema on sealseid käsitöötunnid oma rikkalike võimalustega. Ametikooli sarnaselt on korraldatud ka üldkooli kõrgema astme tööõpetus. Kangasteljed, treipingid... Oskusi ja ala ei sunnita, igaüks läheb õpib ja teeb seda, milleks tal on kutsumus (poiss loobub treipingist ja läheb kangastelgede taha, või valib treipingi hoopis tüdruk). Meil püsivad tootmisõpetuse

tunnid entusiastide najal. Rootsis on see riigi korraldada.

Koolikotte on iga suguseid. Ekstra koolivormi ei näinud. Kantakse pükse, pusasid. Meie omadele oli võõrastav, et koolis ollakse välisjalatsitega. Aga puhas oli ikkagi. Nende viimistlus- ja koristusvahendid on ekstraklass.

MIS HUVIDAS ROOTSI ÕPILASI?

«Nad küsisid: mis teil toimub, kas saate iseseisvaks, kuidas elab keskmine eestlane? Oli ka kahtlejaid: kuidas te ilma Venemaata hakkama saate?»

Nad on meie probleemidest teadlikud. Ka Leedu KP sündmused jõudsid TV kaudu sinna. Ise ka vaatasime, kui Marju Lauristin lõi oma partei. Siis kohe nende «Aktuelt» näitas.

Madis Linnamägi kui koolijuhataja rõhutas korduvalt Rootsi riigi hoolt hariduselu korraldamisel. Iga uue kooli rajamine on läbi mõeldud, kooli asukoht hästi valitud, ruumide jaotus loogiline ja majas liikujale otstarbekas. Madis Linnamägi oli eriti vaimustuses Thorvalla koolist. Omapärase arhitektuuriga, kolmnurgakujuline, õppeainete järgi liigendatud ühekorruseline hoone. Koolimaja keskel on talvael. Vaimustanud ehituse headus, ruumide viimistlus.

Thorvalla koolimaja jäänud koolijuhile hinge veel sellegi pärast, et kooliga oli ühendatud ka maaraamatukogu. Nilsugust maakooli näeb ta oma vaimusilmas ka Kambjas kerkimas. **Põhjamaade koolitüüp sobivat meile.**

TEINE NÄDAL KULUS STOCKHOLMIS

Seal külastasid nad Rootsi eesti 9-klassilist kooli, käisid eesti peredes ja ajasid Eesti Forseliuse Seltsi asju, keda Madis Linnamägi seltsi aseesimehena esindas. Teatavasti on too eesti rahvuslikke haridustraditsioone hoidev ja emakeelset kooli arendada püüdev ühendus asutanud oma teenete medalid. Esimest korda anti need üle ka väljaspool Eestit.

Ignatsi Jaagu medaliga peeti meele Stockholmis ja Göteborgis eesti koolide kauaaegseid õpetajaid ja direktoreid Udo Juunot, Henno Kirikmäed, Richard Norvelli, Eero Tarjust ja Aho Rebast. Medalid anti üle aktusel **Stockholmi Eesti Kooli aulais.** Muuseas, selle kooli direktor R. Norvell on Kambjast pärit.

Erilise medali, mida antakse teaduslike uuringute eest Eesti rahvahariduse valdkonnas, sai fil. dr. Greta Wieselgren Stockholmist. Greta Wieselgren oli 1930. aastail koos oma mehe prof. Per Wieselgreniga tegev õppejõuna Tartu ülikoolis. Ta on avaldanud eriuurimuse Forseliuse osatähtsusest Eesti rahvakoolide asutamisel. See medal anti üle **Stockholmi Ülikooli Balti Uurimiskeskuse** koosolekul ülikooli raamatukogus.

Medalite üleandjaks mõlemal koosviibimisel oli Forseliuse Seltsi abiesimees, Kambja kooli direktor Madis Linnamägi. Ta informeeris ka Forseliuse Seltsi eesmärkidest ja tegevusest ning Eesti koolielust. Sellest sündmusest andis Stockholmis «Päevalehes» ülevaate Aleksander Loit.

ENE PUUSEMP

□ Mare Mõisa, Madis Linnamägi ja Eda Tamm koos Üstbergsskolan'i õpilastega.